

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

SEKTOR ZA ISTRAŽIVANJA, STATISTIKU I IT

INFORMACIJA O POSLOVANJU CRNOGORSKE EKONOMIJE U 2008. GODINI

Podgorica, novembar 2009. godine

*IZDAVAČ: Centralna banka Crne Gore
Bulevar Svetog Petra Cetinjskog, br. 6
81000 Podgorica
Telefon: +382 20 665 331
Fax: +382 20 665 336*

WEB ADRESA: <http://www.cb-cg.org>

*PRIPREMA: Glavni ekonomista dr. Nikola Fabris,
Direkcija za monetarnu politiku i fiskalna istraživanja i
Direkcija za platni bilans i realni sektor*

GRAFIČKO

UREĐIVANJE: Odjeljenje za publikacije

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korišćenja podataka iz izvještaja obavezno navedu izvor

SADRŽAJ

I UVODNE NAPOMENE.....	5
II FINANSIJSKI REZULTAT POSLOVANJA PRIVREDNIH DRUŠTAVA CRNE GORE U 2008. GODINI..	8
1. Bilans uspjeha	8
1.1. Prihodi.....	9
1.2. Rashodi.....	9
1.3. Profit/gubitak.....	10
1.4. Ostvareni rezultati poslovanja privrednih društava – opštinski nivo	11
2. Bilans stanja na dan 31.12.2008. godine	12
2.1. Struktura aktive	14
2.2. Struktura pasive.....	16
3. Indikatori poslovanja crnogorskih privrednih društava u 2008. godini.....	18
3.1. Pokazatelji profitabilnosti	18
3.2. Pokazatelji likvidnosti	20
3.3. Pokazatelji poslovne aktivnosti	22
3.4. Pokazatelji pokrića i solventnosti.....	23
III PRIKAZ POSLOVANJA CRNOGORSKE EKONOMIJE PO SEKTORIMA U 2008. GODINI	26
IV ZAKLJUČAK.....	28
PRILOG: BILANSI PRAVNIH SUBJEKATA RCG.....	29

I UVODNE NAPOMENE

Centralna banka Crne Gore je izvršila obradu dostavljenih godišnjih finansijskih iskaza¹ za 2008. godinu, za pravna lica sa teritorije Crne Gore. Sva pravna lica podliježu obavezi dostavljanja izvještaja Privrednom sudu, shodno odredbama Zakona o privrednim društvima i Zakona o računovodstvu i reviziji. Međutim i u 2008. godini kao i u prethodnim godinama svi obveznici, aktivna pravna lica sa teritorije Crne Gore nisu dostavili završne račune.

Pravna lica su dužna da godišnje finansijske iskaze (GFI) sastavljaju po Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS), odnosno po Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja (MSFI) i da, Centralnom registru Privrednog suda, u skladu sa odredbama navedenih zakona, dostavljaju sljedeće:

- bilans stanja,
- bilans uspjeha,
- bilans novčanih tokova,
- iskaz o promjenama neto imovine (kapitala),
- statistički aneks, kao i
- računovodstvene politike i napomene uz finansijske iskaze.

Centralna banka je izvršila obradu podataka iz osnovnih, zakonom obavezujućih, obrazaca bilansa uspjeha i bilansa stanja² za sljedeće privredne subjekte Republike:

1. privredna društva,
2. nevladine organizacije,
3. ustanove i institucije i
4. berze i berzanske posrednike.

¹ Projekat obade GFI za 2008.godinu realizovan je u skladu sa „Sporazumom o saradnji“ br. 09-717/1 od 20.02.2006. godine i Aneksom Sporazuma (br.09-717/3 od 27.07.2006.godine), potpisanim sa Privrednom sudom u Podgorici.

² Bilans novčanih tokova i Iskaz o promjenama neto imovine - kapitala nijesu obrađivani, a statistički aneks je predat „Monstat“-u, na obradu.

Navedeni finansijski iskazi privrednih subjekata Republike razvrstani su i agregirani po zakonskim i međunarodnim pravilima finansijskog i statističkog izvještavanja do sljedećih nivoa: privredna oblast, privredna grana, privredna grupa i privredna podgrupa.

Takođe, svi bilansni makroagregati su pored navedenog vertikalnog nivoa, razvrstani i po horizontalnom nivou i to do privrednog nivoa Republike i privrednog nivoa svih njenih opština (21).

Bilansno makroagregiranje je, kako za nivo Republike tako i za nivo opština, izvršeno za slijedeće pokazatelje:

- stalnu imovinu,
- obrtnu imovinu,
- aktivu,
- kapital i rezerve,
- dugoročne obaveze,
- kratkoročne obaveze,
- pasivu,
- prihode ,
- rashode,
- profit/gubitak od poslovne aktivnosti i
- profit/gubitak za obračunski period.

Izvršenim agregiranjem bilansnih pokazatelja omogućeno je sagledavanje ostvarenih rezultata poslovanja privrednih subjekata, ne samo Republike i opština, nego i doprinos sektora pojedinačno, npr. turizma, poljoprivrede, saobraćaja, građevinarstva, trgovine, itd.

U ovom izvještaju prezentirani su detaljno bilansni makroagregati privrednih društava Republike, u 2008. godini, kao i indikatori uspješnosti poslovanja ovih subjekata, dobijeni na osnovu navedenih makroagregata i njihove strukture, dok su za ostale pravne subjekte korišćeni kumulativni podaci.

Obrada izvještaja za 2008. godinu

Centralna banka je, do zaključenja ovog izvještaja, od Centralnog registra Privrednog suda u Podgorici, preuzela 14.697 GFI. Od ovog broja obrađeno je 14.593 GFI, i to:

- privredna društva 14.115
- NVO 291
- ustanove i institucije 164
- berze i berzanski posrednici 23 .

Svega 43 GFI nije obrađeno iz razloga njihove tehničke neupotrebljivosti, a obrada GFI osiguravajućih i reosiguravajućih društava, privatizacionih fondova i sindikalnih organizacija nije rađe-

na (61) odnosno iz dostavljenih izvještaja osiguravajućih i reosiguravajućih društava preuzeti su samo neki podaci (kumulativni podaci) kako bi se predstavila slika poslovanja ekonomije Crne Gore, u jednom poglavlju ovog izvještaja, u širem obimu od nivoa privrednih društava. Takođe, korišćeni podaci za banke su preuzeti iz izvora kojima Centralna banka raspoláže. Detaljne analize bankarskog sektora se mogu pronaći u drugim izvještajima i publikacijama Centralne banke i nisu predmet ovog izvještaja.

Ukupan broj obrađenih GFI i u ovoj godini je manji u odnosu na ukupan broj registrovanih pravnih lica – obveznika dostavljanja GFI, a problemi u popunjavanju obrazaca su slični sa problemima iz prethodnih godina, ali u značajno manjem obimu.

Iako je finansijsko izvještavanje, u odnosu na prethodne godine, na višem nivou, kako u kvantitativnom tako i u kvalitativnom pogledu, i dalje je neophodno unapređenje nivoa kvaliteta bilansnih agregata, radi pouzdanijeg i realnijeg sagledavanja poslovanja privrednih subjekata u Crnoj Gori.

Značajan korak, u stvaranju kvalitetnog zakonskog institucionalnog okvira za unapređenje finansijskog izvještavanja, napravljen je izmjenama i dopunama Zakona o računovodstvu, kao i donošenjem Strategije i akcionog plana za unapređenje kvaliteta finansijskog izvještavanja u Crnoj Gori, pa je za očekivati da će se njihovom primjenom poboljšati finansijsko izvještavanje u narednom periodu.

Bilansni makroagregati pravnih subjekata Republike, dobijeni na osnovu obrade GFI za 2008. godinu, uz navedene probleme, mogu se smatrati uslovno reprezentativnim za crnogorsku ekonomiju.

II FINANSIJSKI REZULTAT POSLOVANJA PRIVREDNIH DRUŠTAVA CRNE GORE U 2008. GODINI

1. Bilans uspjeha

Agregiranjem podataka iz bilansa uspjeha privrednih društava Crne Gore, iskazanim po metodi prirode troška, za period od 01.01. do 31.12.2008. godine, dobijeni su rezultati dati u narednoj tabeli:

(iznos u 000 €)

Red. br.	Pozicija	I-XII 2008.	I-XII 2007.	Index
1	Prihod	7.470.380	5.723.855	130,5
2	Ostali poslovni dobiti	358.704	276.124	129,9
3	Izvršen i kapitalizovan rad od strane preduzeća za sopstvene svrhe	8.826	8.260	106,8
4	Promjene na zalihama gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-2.175	-20.225	10,8
5	Utrošene sirovine u toku perioda (za trgovačka preduzeća kupljena roba i potrošni materijal u toku perioda)	-5.118.636	-3.836.079	133,4
6	Troškovi zaposlenih	-834.088	-631.965	132,0
7	Amortizacija	-312.220	-246.428	126,7
8	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme	-95.065	-68.682	138,4
9	Ostali poslovni rashodi	-1.248.784	-899.891	138,8
I	PROFIT/GUBITAK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	226.942	304.969	74,4
10	Neto finansijski trošak	-159.679	-64.244	248,6
11	Učešće u dobiti pridruženih pravnih lica	-1.040	-1.664	62,5
12	Porez na dobitak	-53.791	-35.061	153,4
13	Neto dobitak/gubitak od diskontinuiranog poslovanja	-353	-441	80,0
II	NETO PROFIT/GUBITAK ZA OBRAČUNSKI PERIOD	12.080	203.560	5,9

Prema dobijenim makroagregatima analizirana crnogorska privreda³ - (nefinansijski sektor), u 2008. godini, ostvarila je pozitivan rezultat – neto profit u iznosu od 12,08 miliona eura, značajno manji nego rezultat u prethodnoj godini. Ovakav rezultat ostvaren je zbog većeg rasta ukupnih rashoda od ukupnih prihoda u poslovanju privrednih društava ali isto tako i uslijed značajnog povećanja neto finansijskih troškova, u iznosu od 148,6% u ovoj godini u odnosu na prethodnu. Ovo povećanje je iznosilo 95,43 miliona eura odnosno skoro 2,5 puta više nego u prethodnoj godini. Na osnovu podatka o poslovnom rezultatu kompanija koje posluju u Crnoj Gori može se zaključiti da su se prvi uticaju Globalne krize pokazali na poslovanje već u 2008. godini, na agregatnom nivou.

³ Privredna društva

1.1. Prihodi

Privredna društva u posmatranom periodu su ostvarila ukupne prihode u iznosu od 7.837,9 miliona eura, što je za 30,5% više nego u prethodnoj godini (6.008,2 miliona eura).

Najveći dio (95,3%) ostvarenih prihoda odnosi se na prihode od realizovanih proizvoda i usluga na domaćem i inostranom tržištu, koji su iskazani u iznosu od 7.470,4 miliona eura, odnosno 30,5% više nego u prethodnoj godini.

Kretanje ukupnih prihoda u 2008. godini bilo je obilježeno njihovim povećanjem u sektorima: trgovina na veliko i malo (23,4%), poslovi s nekretninama (77,5%), građevinarstvo (63,2%), prerađivačka industrija (21,3%) i saobraćaj, skladištenje i veze (14,9%), u kojima je ostvareno 86,7% od ukupnih prihoda.

Ovi prihodi od prodaje na domaćem i ino tržištu ostvareni su u sektorima trgovine na veliko i malo i to u iznosu od 3.249,6 miliona eura ili 43,5% od ukupnih prihoda, prerađivačke industrije 963,1 miliona eura ili 12,9%, saobraćaja, skladištenja i veza 826,0 miliona eura ili 11,1%, poslova s nekretninama 726,3 miliona eura ili 9,7%, građevinarstva 686,4 miliona eura ili 9,2%, proizvodnje električne energije, gasa i vode 342,8 miliona eura ili 4,6%, hotela i restorana 208,6 miliona eura ili 2,3%, vadenja ruda i kamena 61,9 miliona eura ili 0,8%, poljoprivrede, šumarstva i vođoprivrede 52,3 miliona eura ili 0,7%, itd.

1.2. Rashodi

Ukupni rashodi privrednih društava Republike iskazani su u iznosu od 7.825,8 miliona eura i povećani su za 34,8% u odnosu na prethodnu godinu (5.804,7 miliona eura). Na poslovne rashode odnosi se 7.611,0 miliona eura.

Najveći dio (67,3%) poslovnih rashoda čine utrošene sirovine u toku perioda, koje su iskazane u iznosu od 5.118,6 miliona eura, odnosno 33,4% više nego u prethodnoj godini. Na trgovinu na veliko i malo (kupljena roba i potrošni materijal) odnosi se 51,9%, a na prerađivačku industriju 14,2% ukupnih utrošenih sirovina.

Troškovi zaposlenih su iznosili 834,1 miliona eura ili 11%, a amortizacija 312,2 miliona eura ili 4,1% ukupnih poslovnih rashoda.

Ostali poslovni rashodi (nastali po osnovu otpisa dugoročnih plasmana, gubitka po osnovu prodaje osnovnih sredstava, manjkova, troškova za sumnjiva i sporna potraživanja) su visoki i iznose 1.248,8 miliona eura. U odnosu na prethodnu godinu, povećani su 38,8%, a čine 16,4% ukupnih poslovnih rashoda.

Privredna društva Republike su, kao i u prethodnoj godini, iskazala negativan finansijski rezultat kod neto finansijskog poslovanja, poreza na dobit, učešća u dobiti pridruženih pravnih lica i diskontinuiranog poslovanja i to u iznosu od 214,9 miliona eura. Ovi finansijski rashodi se, gotovo u cjelini (99,3%), odnose na neto finansijski trošak (159,7 miliona eura ili 74,3%) i tekuće i odložene poreze na dobit (53,8 miliona eura ili 25,0%).

1.3. Profit/gubitak

Crnogorska privredna društva, prema podacima iz agregatnog bilansa u 2008. godini, ostvarila je bruto profit od poslovnih aktivnosti u iznosu od 226,9 miliona eura, što je za 25,6% niže u odnosu na prethodnu godinu, dok je neto profit za obračunski period ostvaren, svega, 12,1 miliona eura.

Ostvareni rezultati poslovanja (neto profit/gubitak za obračunski period), posmatrani na nivou sektora, dati su u narednoj tabeli:

(iznos u 000 €)

Red. br.	Naziv	I-XII 2008	I-XII 2007	Index
1	Poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda	3.087	4.808	64,2
2	Ribarstvo	-61	-182	33,4
3	Vadjenje ruda i kamena	-4.420	396	-1115,7
4	Preradivačka industrija	-96.121	-58.395	164,6
5	Proizvodnja električne energije, gasa i vode	-19.051	-8.467	225,0
6	Gradjevinarstvo	7.529	8.540	88,2
7	Trgovina na veliko i malo	87.208	139.347	62,6
8	Hoteli i restorani	-36.978	-13.339	277,2
9	Saobraćaj i saobraćajne veze	74.549	99.634	74,8
10	Finansijsko posredovanje	4.613	9.462	48,7
11	Poslovi s nekretninama	-13.134	24.327	-54,0
12	Državna uprava i socijalno osiguranje	-41	165	-25,1
13	Obrazovanje	530	772	68,7
14	Zdravstveni i socijalni rad	-2.285	-1.739	131,4
15	Komunalne i društvene djelatnosti	6.655	-1.769	-376,1
16	Domaćinstva sa zaposlenim licima	-1	0	
I	Ukupan neto profit za obračunski period	184.171	287.451	64,1
II	Ukupan neto gubitak za obračunski period	-172.091	-83.891	205,1
	Neto profit za obračunski period (I-II)	12.080	203.560	5,9

Navedeni podaci ukazuju da, i dalje, najveći dio **neto profita** ostvaruju privredna društva iz sektora trgovine na veliko i malo (87,2 miliona eura) i sektora saobraćaja, skladištenja i veza (74,5 miliona eura) i pored toga što su zabilježili smanjenje za 37,4, odnosno, 25,2% u odnosu na prethodnu godinu. Niži neto profit, ali i dalje pozitivan rezultat bilježe i sektori: građevinarstvo (11,8%),

finansijsko posredovanje (51,3%), poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda (35,8%) i obrazovanje (31,3%). Jedino je kod sektora komunalne i društvene djelatnosti zabilježen pozitivan trend odnosno ostvaren je neto profit u iznosu od 6,7 miliona eura, a u prethodnoj godini je iskazan gubitak (1,8 miliona eura) .

Sektorska analiza pokazuje da je **neto gubitak** privrednih društava Republike povećan preko dva puta u odnosu na prethodnu godinu, što je rezultat povećanja gubitaka kod prerađivačke industrije (64,6%), hotela i restorana (preko 2,7 puta) i proizvodnje električne energije i gasa (preko 2,2 puta). Takođe, na povećanje gubitka je uticalo i iskazivanje gubitaka kod sektora poslovi s nekretninama (13,1 miliona eura) i vađenje rude i kamena (4,4 miliona eura), koji su u prethodnoj godini ostvarili profit.

1.4. Ostvareni rezultati poslovanja privrednih društava – opštinski nivo

Ostvareni bilansni makroagregati (profit/gubitak za obračunski period), posmatrani na nivou opština, u 2008.godini dati su u narednom pregledu:

(iznos u 000 €)

Red. br.	Naziv	Profit	Gubitak
1	Podgorica	55.270	
2	Herceg Novi	4.462	
3	Danilovgrad	4.303	
4	Bar	2.477	
5	Ulcinj	1.012	
6	Cetinje	978	
7	Bijelo Polje	872	
8	Rožaje	700	
9	Mojkovac	218	
10	Nikšić		24.131
11	Kotor		8.595
12	Berane		7.686
13	Pljevlja		6.841
14	Tivat		3.614
15	Plužine		2.910
16	Kolašin		2.669
17	Budva		1.171
18	Žabljak		345
19	Šavnik		103
20	Andrijevica		79
21	Plav		68
	UKUPNO	70.292	58.212
	Neto profit za obračunski period		12.080

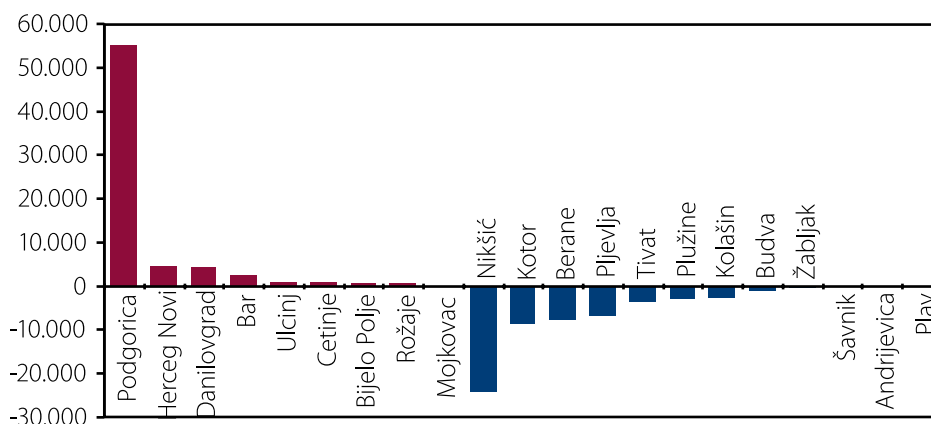
Prema iskazanim rezultatima poslovanja, najznačajniji “profitni centri”, u posmatranom periodu, su: Podgorica sa 55,3, Herceg Novi sa 4,5, Danilovgrad sa 4,3, Bar sa 2,5 i Ulcinj sa 1,0 miliona eura. Opštine Podgorica i Bar zabilježile su smanjenje neto profita, za 71,5%, odnosno 62,1%, u odnosu na prethodnu godinu.

Značajno je pomenuti da je povećanje profita zabilježeno u opštinama H.Novi (13,4%) i Danilovgrad (preko 2,2 puta) i da su pozitivne rezultate ostvarile opštine Ulcinj, Cetinje i Rožaje, koje su u 2007. godini iskazale gubitke.

Negativni finansijski rezultat-neto gubitak, najvećim dijelom, ostvaren je u opštinama: Nikšić (24,1 miliona eura), Kotor (8,6 miliona eura), Berane (7,7 miliona eura) i Pljevlja (6,8 miliona eura).

Grafički prikaz ostvarenih finansijskih rezultata (profit/gubitak), u 2008. godini, po opštinama dat je u grafikonu br. 1:

Grafik br. 1 - Rezultati poslovanja privrednih subjekata - opštinski nivo (iznos u 000 €)

2. Bilans stanja na dan 31.12.2008. godine

Obradom podataka iskazanih u bilansu stanja privrednih društava, na dan 31.12.2008. godine, formiran je agregatni bilans stanja koji slijedi:

INFORMACIJA O POSLOVANJU CRNOGORSKE EKONOMIJE U 2008. GODINI

(iznos u 000 €)

Red. br.	Pozicija	Stanje na dan 31.12.2008.	Stanje na dan 31.12.2007.	Index
I	STALNA IMOVINA	9.306.733	7.500.237	124,1
1	Neuplaćeni upisani kapital	38.758	34.334	112,9
2	Nematerijalna imovina	635.378	536.596	118,4
3	Nekretnine, postrojenja i oprema	7.299.118	5.782.983	126,2
4	Stalna imovina namijenjena prodaji	612.323	576.900	106,1
5	Dugoročna potraživanja	234.869	175.905	133,5
6	Dugoročni finansijski plasmani	475.275	373.806	127,1
7	Odloženi porezi	11.012	19.713	55,9
II	OBRтна IMOVINA	4.178.880	3.226.908	129,5
8	Zalihe	1.235.006	920.147	134,2
9	Potraživanja od kupaca	1.689.195	1.275.293	132,5
10	Kratkoročni finansijski plasmani	350.387	274.326	127,7
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	525.237	496.609	105,8
12	Unaprijed plaćeni troškovi	184.341	127.482	144,6
13	Obračunati nenaplaćeni prihod	121.650	69.646	174,7
14	Ostala obrtna imovina	73.064	63.406	115,2
III	UKUPNA AKTIVA	13.485.613	10.727.145	125,7
IV	KAPITAL I REZERVE	5.948.881	5.251.455	113,3
15	Upisani kapital	5.211.264	4.637.716	112,4
16	Emisiona premija	15.403	3.957	389,2
17	Revalorizaciona rezerva	760.520	734.849	103,5
18	Ostale rezerve	99.385	60.138	165,3
19	Nerasporedjeni dobitak/ gubitak	-146.838	-192.531	76,3
20	Manjinski interes	9.148	7.327	124,8
V	DUGOROČNE OBAVEZE	3.455.024	2.526.980	136,7
21	Dugoročne obaveze	2.809.179	2.114.265	132,9
22	Odloženi porezi	46.981	56.403	83,3
23	Dugoročna rezervisanja	105.032	98.564	106,6
24	Ostale dugoročne obaveze	291.484	153.706	189,6
25	Odloženi prihodi	202.348	104.041	194,5
VI	KRATKOROCNE OBAVEZE	4.081.708	2.948.710	138,4
26	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	2.532.030	1.743.936	145,2
27	Kratkoročne finansijske obaveze	1.014.480	850.837	119,2
28	Tekući dio dugoročnih kredita	168.317	91.805	183,3
29	Obaveze za poreze	176.242	159.700	110,4
30	Obaveze za dividende	10.774	6.106	176,4
31	Kratkoročna rezervisanja	19.993	12.353	161,8
32	Obračunate obaveze	159.872	83.972	190,4
VII	UKUPNA PASIVA	13.485.613	10.727.145	125,7

2.1. Struktura aktive

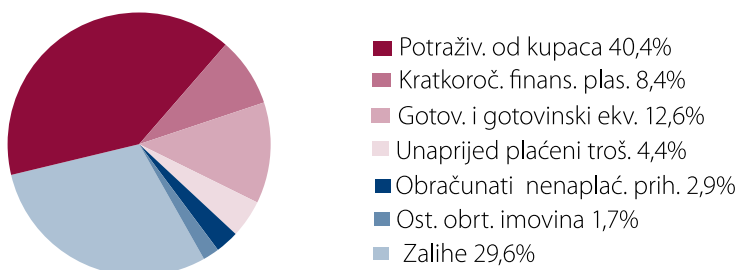
Ukupna aktiva privrednih društava Republike, na dan 31.12. 2008. godine, iznosila je 13.485,6 miliona eura⁴, što je za 25,7 % više nego u 2007. godini .

Stalna imovina iskazana je u iznosu od 9.306,7 miliona eura i činila je 69,0 % ukupnih sredstava. U odnosu na prethodnu godinu povećana je za 24,1%.

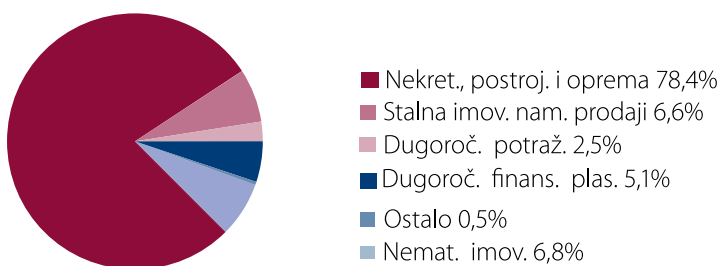
Obrtna imovina je iznosila 4.178,9 miliona eura, odnosno 31,6% više nego u prethodnoj godini.

Struktura stalne i obrtne imovine crnogorske privrede data je u narednim graficima:

Grafik br. 2 - Struktura obrtne imovine za 2008. godinu

Grafik br. 3 - Struktura stalne imovine za 2008.godinu

Najveći dio (75,8%) ukupnih sredstava odnosi se na materijalnu imovinu, potraživanja od kupaca i zalihe.

Vrijednost nekretnina, postrojenja i opreme iskazana je u iznosu od 7.299,1 miliona eura ili 54,1% (53,9% u prethodnoj godini) od ukupnih sredstava. Oko 50% ove vrijednosti iskazano je u tri sektora i to: trgovina na veliko i malo (1.246,7 miliona eura ili 17,1%), proizvodnja električne energije

⁴ Struktura aktive i pasive privrednih društava Republike u 2008.godini, po djelatnostima, data je u Prilogu Informacije

je, gasa i vode (1.210,4 miliona eura ili 16,6%) i poslovi s nekretninama (1.208,1 miliona eura ili 16,6%).

Vrijednost ove bilansne pozicije, koju čine zemljište, šume, višegodišnji zasadi, osnovno stado, građevinski objekti, investicije u toku, oprema i ostala materijalna imovina, uvećana je za 26,2% u odnosu na 31.12.2007. godine. Porast vrijednosti ove bilansne pozicije zabilježen je u svim sektorima, i to kod: proizvodnje električne energije, gasa i vode (10,2%), trgovine na veliko i malo (40,7%), poslova s nekretninama (39,6%), građevinarstva (67,6%), saobraćaja, skladištenja i veza (21,2%), hotela i restorana (22,1%), itd.

Potraživanja od kupaca iskazana su u iznosu od 1.689,2 miliona eura, što je za 32,5% više nego u prethodnoj godini. Ova potraživanja čine 12,5 % ukupnih sredstava, a najveći dio (73,4%) njihove vrijednosti iskazan je u sektorima: trgovina na veliko i malo (625,4 miliona eura ili 37,0%), građevinarstvo (218,1 miliona eura ili 12,9%), poslovi s nekretninama (216,7 miliona eura ili 12,8%), prerađivačka industrija (180,4 miliona eura ili 10,7%).

Vrijednost zaliha (robe, materijala, sirovina, rezervnih djelova, sitnog inventara, nedovršene proizvodnje, gotovih proizvoda, goriva, ambalaže, itd.), na kraju izvještajnog perioda, iznosila je 1.235,0 miliona eura (9,2% ukupnih sredstava) i povećana je za 34,2% u odnosu na uporednu godinu. Od ukupne vrijednosti zaliha 75,8% odnosi se na sektore: trgovina na veliko i malo (568,6 miliona eura ili 46,0%), građevinarstvo (199,3 miliona eura ili 16,1%) i prerađivačka industrija (169,3 miliona eura ili 13,7%).

Privredna društva Republike su, na dan 31.12.2008.godine, iskazala 525,2 miliona eura gotovine i gotovinskih ekvivalenata (depoziti po vidjenju, sredstva u blagajni i na računima kod banaka i drugih finansijskih institucija i ostali gotovinski ekvivalenti) odnosno 5,8% više nego u uporednom periodu.

Ukupni finansijski plasmani privrednih društava Republike iznosili su 825,7 miliona eura, odnosno 27,4 % više nego u prethodnoj godini. Na dugoročne finansijske plasmane (ukupna potraživanja privrede za mjenice, potraživanja za finansijski lizing, potraživanja po osnovu dugoročnih hartija od vrijednosti, učešće u kapitalu drugih kompanija i dr. sa rokom dospjeća preko jedne godine) odnosilo se 475,3 miliona eura ili 57,6%, koji su za 27,1% povećani u odnosu na prethodnu godinu.

Kratkoročni finansijski plasmani (ukupna potraživanja po osnovu izvršenih plasmana, čiji je rok dospjeća do 12 mjeseci) iznosili su 350,4 miliona eura i povećani su za 27,7%.

Nematerijalna imovina (licence, franšize, patent, goodwill i ostala nematerijalna imovina) iskazana je u iznosu od 635,4 miliona eura (4,7% ukupnih sredstava), što je za 18,4 % više u odnosu na prethodnu godinu.

Na neuplaćeni upisani kapital, stalnu imovinu namijenjenu prodaji, dugoročna potraživanja, odložene poreze, unaprijed plaćene troškove, obračunati nenaplaćeni prihod i ostalu obrtnu imovinu odnosi se oko 1.276,0 miliona eura, odnosno 9,5% ukupnih sredstava.

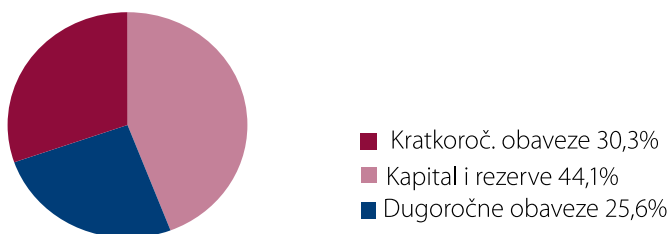
2.2. Struktura pasive

U strukturi ukupnih obaveza privrednih društava Republike, iskazanih na dan 31.12.2008. godine, najveći dio (44,1%) odnosi se na kapital i rezerve, koji su iznosili 5.948,9 miliona eura, što je za 13,3% više nego u prethodnoj godini (5.251,5 miliona eura).

Ukupne dugoročne obaveze iskazane su u iznosu od 3.455,0 miliona eura i povećane su za 36,7% u odnosu na prethodnu godinu, dok su ukupne kratkoročne obaveze iznosile 4.081,7 miliona eura i bilježe povećanje za 38,4%.

Struktura ukupnih obaveza privrednih društava Republike data je u slijedećem grafikonu:

Grafik br. 4 - Struktura pasive u 2008. godini

Najveći dio (38,6%) iskazanih obaveza privrednih društava Republike, u 2008. kao i ranijih godina, čini upisani kapital, koji obuhvata akcijski kapital, udjele društava, uloge, državni i druge oblike kapitala. Na dan 31.12.2008. godine, iznosio je 5.211,3 miliona eura, što je za 12,4% više u odnosu na prethodnu godinu. Oko 64% upisanog kapitala iskazano je u sektorima: proizvodnja električne energije, gasa i vode (1.079,9 miliona eura ili 20,7%), saobraćaj, skladištenje i veze (964,1 miliona eura ili 18,5 %), hoteli i restorani (705,5 miliona eura ili 13,7 %) i prerađivačka industrija (607,3 miliona eura ili 11,7%).

Revalorizacione rezerve, koje obuhvataju efekte revalorizacije pojedinih oblika imovine crnogorskih privrednih društava u 2008.godini, iznosile su 760,5 miliona eura (3,5% više nego u prethodnoj godini) i činile su 5,6% njihovih ukupnih obaveza.

Dugoročne obaveze privrednih društava (dugoročne obaveze prema povezanim pravnim licima, dospjele mjnenice, obaveze po osnovu finansijskog lizinga, dugoročni zajmovi i ostale dugoročne obaveze, sa rokom dospjeća preko 12 mjeseci u odnosu na datum bilansa stanja) povećane su

za 32,9% u odnosu na prethodnu godinu. Iskazane su u iznosu od 2809,2 miliona eura, što čini 20,8% ukupnih obaveza (u prethodnoj godini 19,7%). Povećanje dugoročnih obaveza zabilježeno je kod sektora: poslovi s nekretninama (50,8%), trgovina na veliko i malo (70,7%) i hoteli i restorani (16,8%), građevinarstvo (94,9%), saobraćaj, skladištenje i veze (7,0%), finansijsko posredovanje (46,1%), itd.

Smanjenje dugoročnih obaveza u odnosu na uporednu godinu, iskazano je kod sektora prerađivačka industrija (11,8%) i komunalne, društvene i lične usluge (10,5%).

Kratkoročne obaveze iz poslovanja (prema dobavljačima, po osnovu zarada, naknada i drugih ličnih primanja, prema članovima odbora direktora, za avanse, članarine i proviziju i dr.) iznosile su 2.532,0 miliona eura, što je za 45,2% više u odnosu na uporednu godinu i činile su 18,8% ukupnih obaveza privrednih društava. Takvo kretanje, u značajnoj mjeri, uslovljeno je povećanjem ovih obaveza u sektorima: trgovina na veliko i malo (32,0%), građevinarstvo (43,8%), poslovi s nekretninama (87,0%) i prerađivačkoj industriji (43,2), koji čine (81,9%) ukupnih kratkoročnih obaveza iz poslovanja. Smanjenje ovih obaveza zabilježeno je, samo, u ribarstvu (21,5%) .

Kratkoročne finansijske obaveze (po osnovu primljenih kredita, kamata, dividendi, izdatih hartija od vrijednosti i ostalih finansijskih obaveza, sa rokom dospjeća do 12 mjeseci u odnosu na bilans stanja) iskazane su u iznosu od 1.014,5 miliona eura, što je 19,2 % više u odnosu na prethodnu godinu. Najveći dio (80,5%) ovih obaveza iskazan je u sektorima: trgovina na veliko i malo (304,6 miliona eura), poslovi s nekretninama (229,5 miliona eura), građevinarstvo (181,9 miliona eura) i prerađivačka industrija (100,9 miliona eura).

Privredna društva Republike su, na dan 31.12.2008. godine, iskazala obaveze za poreze u iznosu od 176,2 miliona eura, što je za 10,4% više nego u prethodnoj godini. Oko 71 % ovih obaveza iskazano je u trgovini na veliko i malo (36,1 miliona eura), prerađivačkoj industriji (48,0 miliona eura), proizvodnji električne energije i gasa (21,4 miliona eura) i vađenju ruda i kamena (18,9 miliona eura).

Obaveze za dividende iznosile su 10,8 miliona eura (u prethodnoj godini 6,1 miliona eura).

3. Indikatori⁵ poslovanja crnogorskih privrednih društava u 2008. godini

3.1. Pokazatelji profitabilnosti

a) Stopa neto profita

(iznos u 000 €)

Stopa neto profita	2008	2007	2006	2005
1. Neto profit/gubitak	12.080	203.560	60.662	- 211.176
2. Ukupan prihod	7.837.912	6.008.241	4.637.608	3.462.358
Indikator (1:2)	0,15	3,34	1,31	-6,10

Stopa neto profita/gubitka crnogorske privrede – privredna društva, kao odnos profit/gubitak poslije oporezivanja i ukupnog prihoda ima vrijednost 0,15 u 2008. godini. Indikator ima opadajući trend u odnosu na prethodnu godinu.

b) Stopa prinosa na kapital

(iznos u 000 €)

Stopa prinosa na kapital	2008	2007	2006	2005
1. Neto profit/gubitak	12.080	203.560	60.662	- 211.176
2. Kapital i rezerve	5.948.881	5.251.455	3.904.420	3.414.668
Indikator (1:2)	0,20	3,88	1,60	-6,20

Stopa prinosa na kapital i rezerve, kao odnos neto profita/gubitka i angažovanog sopstvenog kapitala, prešla je iz negativne zone u 2005. (-6,20) u pozitivnu zonu i u 2008. godini iznosila je 0,20. Indikator ima opadajući trend u odnosu na prethodnu godinu.

⁵ Koeficijenti poslovanja koji se obrađuju u ovom djelu su ažurirani za 2007 i 2008 godinu. Uporedna analiza iz prethodnih godina je u ovom slučaju otežana jer obuhvatnost obrađenih završnih računa nije ista iz godine u godinu. Kvalitet i kvantitet obrade završnih računa se vremenom povećava takao da se i kvalitet indikatora takođe povećava.

c) Stopa prinosa na ukupnu aktivu

(iznos u 000 €)

Stopa prinosa na ukupnu aktivu	2008	2007	2006	2005
1. Neto profit/gubitak	12.080	203.560	60.662	- 211.176
2. Ukupna aktiva	13.485.613	10.727.145	7.348.143	5.864.140
Indikator (1:2)	0,09	1,90	0,83	-3,61

Stopa prinosa na ukupnu aktivu, kao pokazatelj efektivnosti cjelokupne imovine crnogorske privrede – privredna društva, iznosi 0,09 u 2008. godini. Indikator ima opadajući trend u odnosu na prethodnu godinu.

d) Odnos ukupnih prihoda i rashoda

(iznos u 000 €)

Odnos ukupnih prihoda i rashoda	2008	2007	2006	2005
1. Ukupn prihodi	7.837.912	6.088.241	4.637.608	3.462.358
2. Ukupni rashodi	7.825.830	5.804.679	4.576.945	3.673.535
Indikator (1:2)	1,00	1,05	1,01	0,94

Indikator odnosa ukupnih prihoda i rashoda crnogorske privrede – privredna društva kreće se oko 1 („nulta tačka”). Indikator je, u 2008.godini, iznosio 1,00. Ovaj indikator ima relativno stagnirajući trend.

e) Odnos poslovnih prihoda i poslovnih rashoda

(iznos u 000 €)

Odnos poslovnih prihoda i poslovnih rashoda	2008	2007	2006	2005
1. Poslovni prihodi	7.837.912	6.088.241	4.616.254	3.447.060
2. Poslovni rashodi	7.610.967	5.703.270	4.518.400	3.539.696
Indikator (1:2)	1,03	1,07	1,02	0,97

Na identične zaključke o uspješnosti poslovanja crnogorske privrede – privredna društva, ukazuje i indikator odnosa poslovnih prihoda i poslovnih rashoda. Naime, odnos poslovnih prihoda i poslovnih rashoda, u 2008. godini, bio je 1,03 u odnosu na “nultu tačku”. Indikator ima relativno stagnirajući trend.

f) Stopa poslovnog (bruto) profita

(iznos u 000 €)

Stopa bruto profita	2008	2007	2006	2005
1. Poslovni profit/gubitak	226.942	304.969	119.208	- 77.338
2. Poslovni prihodi	7.837.912	6.088.241	4.616.254	3.447.060
Indikator (1:2)	2,89	5,01	2,58	-2,24

Stopa poslovnog bruto profita u odnosu na „nultu tačku“ je pozitivna i ima negativan trend u odnosu na prethodnu godinu.

g) Odnos finansijskih prihoda i finansijskih rashoda

(iznos u 000 €)

Odnos finansijskih prihoda i finansijskih rashoda	2008	2007	2006	2005
1. Finansijski prihodi	0	0	0	0
2. Finansijski rashodi	159.679	64.244	31.864	39.891
Indikator (1:2)	0	0	0	0

Crnogorska privreda – privredna društva je, u posmatranom periodu, iskazala samo finansijske rashode pa je i indikator nultog karaktera. Naime, neto finansijski trošak je prebijeno stanje finansijskih prihoda i rashoda.

3.2. Pokazatelji likvidnosti

a) Koeficijent likvidnost I nivoa (ratio likvidnosti).

(iznos u 000 €)

Koeficijent likvidnost I nivoa	2008	2007	2006	2005
1. Gotov. i gotov. ekvivalenti	525.237	496.609	286.638	142.273
2. Kratkoročne obaveze	4.081.708	2.948.710	2.065.985	1.552.107
Indikator (1:2)	0,13	0,17	0,14	0,09

Koeficijent likvidnosti prvog nivoa (ratio likvidnosti ili rigorozni ratio likvidnosti) je pokazatelj pokriva kratkoročnih obaveza sa gotovinom i gotovinskim ekvivalentima na dan bilansa stanja crnogorske privrede – privredna društva. Ovaj indikator tekuće likvidnosti pokazuje sposobnost

(stepen) izmirenja dospjelih, kratkoročnih (dospjelih) obaveza i nije zadovoljavajući. Ima negativan trend u odnosu na prethodnu godinu.

b) Koeficijent likvidnosti II nivoa (pokriće kratkoročnih obaveza likvidnim sredstvima i potraživanjima)

(iznos u 000 €)

Koeficijent likvidnosti II nivoa (pokriće kratkoročnih obaveza likvidnim sredstvima i potraživanjima)	2008	2007	2006	2005
1. Obrtna imovina	4.178.880	3.226.908	2.183.076	1.595.302
2. Zalihe	1.235.006	920.147	647.563	486.457
3. Kratkoročne obaveze	4.081.708	2.948.710	2.065.985	1.552.107
Indikator (1-2) : 3	0,72	0,78	0,74	0,71

Pokriće kratkoročnih obaveza likvidnim sredstvima i potraživanjima (uz pretpostavku da su potraživanja naplativa) je povoljniji od koeficijenta likvidnosti prvog nivoa. Sam za sebe je stabilan i ima minimalan negativan trend u 2008. godini u odnosu na prethodnu godinu. Vrijednost ovog indikatora iznad ili ispod „nulte tačke“ ukazuje na to da crnogorska privreda – privredna društva, pokriva ili nepokriva svoje kratkoročne obaveze likvidnim sredstvima i naplativim potraživanjima.

c) Koeficijent likvidnosti III nivoa (koeficijent opšte likvidnosti)

(iznos u 000 €)

Koeficijent likvidnosti III nivoa (koeficijent opšte likvidnosti)	2008	2007	2006	2005
1. Obrtna imovina	4.178.880	3.226.908	2.183.076	1.595.302
2. Kratko. obaveze	4.081.708	2.948.710	2.065.985	1.552.107
Indikator (1:2)	1,02	1,09	1,06	1,03

Koeficijent opšte likvidnosti, kao pokazatelj pokrića kratkoročnih obaveza obrtnom imovinom je veći od 1 („nulta tačka“) i ukazuje da ukupna vrijednost crnogorske obrtne imovine pokriva u potpunosti kratkoročne obaveze u 2008. godini i predstavlja signal o solidnom pokriću kratkoročnih obaveza obrtnom imovinom (Vrijednost indikatora ispod 1 - “nulta tačka” - ukazuje da se dio kratkoročnih obaveza pokriva stalnom imovinom, što se ne može smatrati povoljnim pokazateljem). Indikator ima opadajući trend u odnosu na prethodnu godinu.

d) Likvidna sredstva prema kratkoročnim obavezama

(iznos u 000 €)

Likvidna sredstva prema kratkoročnim obavezama	2008	2007	2006	2005
1. Kratkor. finan. plasmani i gotovina i gotov.ekvivalenti	875.624	770.935	383.215	195.719
2. Kratkoročne obaveze	4.081.708	2.948.710	2.065.985	1.552.107
Indikator (1:2)	0,21	0,26	0,19	0,13

Stepen pokriva kratkoročnih obaveza sa kratkoročnim finansijskim plasmanima, gotovinom i gotovinskim ekvivalentima ima opadajući trend u 2008. godini u odnosu na prethodnu godinu i nešto je povoljniji od „racia likvidnosti“ (Razlika je u kratkoročnim finansijskim plasmanima koji su u Crnoj Gori u 2008.godini iznosili 350,3 miliona eura.) Vrijednost ovog pokazatelja u 2008. godini iznosi 0,21, što znači da se 21% kratkoročnih obaveza pokriva likvidnim sredstvima.

3.3. Pokazatelji poslovne aktivnosti

a) Koeficijent obrta ukupne aktive

(iznos u 000 €)

Koeficijent obrta ukupne aktive	2008	2007	2006	2005
1. Ukupan prihod	7.837.912	6.088.241	4.637.608	3.462.358
2. Ukupna aktiva	13.485.613	10.727.145	7.348.143	5.864.140
Indikator (1:2)	0,58	0,57	0,63	0,59

Predmetni indikator pokazuje odnos između ukupnog prihoda ostvarenog u toku 2008.godine i ukupno angažvanih sredstava. Indikator pokazuje koliko je ukupnog prihoda ostvareno na svaki 1 euro (“nulta tačka”) angažovanih sredstava. Veća vrijednost ovog indikatora označava bolje performanse crnogorske privrede. Indikator ima rastući trend u odnosu na prethodnu godinu.

b) Prosječan iznos dnevnih prodaja

(iznos u 000 €)

Prosječan iznos dnevnih prodaja-prihoda	2008	2007	2006	2005
1. Prihod i ostali poslov. dobici	7.837.912	6.088.241	4.616.254	3.447.060
2. Broj dana u godini	365	365	365	365
Indikator (1:2)	21.474	16.680	12.647	9.444

Prosječan iznos dnevnih prodaja crnogorske privrede u 2008.godini, iznosio je 21,4 miliona eura i viši je nego u prethodnoj godini za oko 5,0 miliona eura.

c) Troškovi dnevnih rashoda

(iznos u 000 €)

Troškovi dnevnih prodaja	2008	2007	2006	2005
1. Poslovni rashodi	7.610.967	5.703.270	4.518.400	3.539.696
2. Broj dana u godini	365	365	365	365
Indikator (1:2)	20.085	15.625	12.379	9.698

Troškovi dnevnih rashoda predstavljaju dnevni prosječni iznos poslovnih rashoda i povećani su za 4.460 hiljada eura dnevno u odnosu na prethodnu godinu.

3.4. Pokazatelji pokrića i solventnosti

a) Kapital prema stalnoj imovini

(iznos u 000 €)

Kapital prema stalnoj imovini	2008	2007	2006	2005
1. Kapital i rezerve	5.948.881	5.251.455	3.904.420	3.414.668
2. Stalna imovina	9.306.733	7.500.237	5.165.067	4.268.838
Indikator (1:2)	0,64	0,70	0,76	0,80

Pokriće stalne imovine crnogorske privrede kapitalom i rezervama ima negativan trend 2008. godine u odnosu na raniji period. „Nulta tačka“ ovog indikatora je 1 i znači da je stalna imovina dijelom pokrivena (64%) trajnim kapitalom. Indikator ima negativan trend.

b) Dugoročni izvori prema stalnoj imovini

(iznos u 000 €)

Dugoročni izvori prema stalnoj imovini	2008	2007	2006	2005
1. Kapital i rezerve	5.948.881	5.251.455	3.904.420	3.414.668
2. Dugoročne obaveze	3.455.024	2.526.980	1.377.738	897.365
3. Stalna imovina	9.306.733	7.500.237	5.165.067	4.268.838
Indikator (1+ 2): 3	1,01	1,04	1,02	1,01

Vrijednost ovog indikatora je iznad "nulte tačke" (1) i ukazuje da je stalna imovina u potpunosti (101%) pokrivena dugoročnim izvorima. Dugoročni izvori osim kapitala uključuju i dugoročne obaveze. Trend ovog indikatora je negativan i u 2008. godini je za 0,01 bio iznad "nulte tačke". Indikator „kapital prema stalnoj imovini“ i „dugoročni izvori prema stalnoj imovini“ međusobno su vrlo kompatibilni. Razlika je u dugoročnim obavezama.

c) Neto obrtna sredstva

(iznos u 000 €)

Neto obrtna sredstva	2008	2007	2006	2005
1. Kapital i rezerve	5.948.881	5.251.455	3.904.420	3.414.668
2. Dugoročne obaveze	3.455.024	2.526.980	1.377.738	897.365
3. Stalna imovina	9.306.733	7.500.237	5.165.067	4.268.838
Indikator (1+2- 3)	97.172	278.198	117.091	43.195

Neto obrtna sredstva, kao vrednosni pokazatelj pokrivenosti obrtne imovine dugoročnim izvorima (trajni kapital i dugoročne obaveze) je pozitivan i u potpunosti pokriva stalnu imovinu. Generalno govoreći, pozitivna vrijednost ovog indikatora (97.2 miliona eura) ukazuje da su dugoročni izvori potpuno pokriveni stalnom imovinom.

d) Kapital prema ukupnim obavezama (racio zaduženosti)

(iznos u 000 €)

Kapital prema ukupnim obavezama	2008	2007	2006	2005
1. Kapital i rezerve	5.948.881	5.251.455	3.904.420	3.414.668
2. Dugoročna rezervisanja	105.032	98.564	115.292	32.902
3. Dugoročne obaveze	3.455.024	2.526.980	1.377.738	897.365
4. Kratkoročne obaveze	4.081.708	2.948.710	2.065.985	1.552.107
Indikator 1:(2 +3+4)	0,78	0,94	1,10	1,38

Racio zaduženosti crnogorske privrede – privredna društva, (računovodstveni pristup) pokazuje strukturu izvora finansiranja podijeljenu na sopstvene i tuđe izvore. Generalno govoreći, veća vrijednost ovog indikatora ukazuje da crnogorska privreda „finansira“ svoju imovinu sa većim iznosom sopstvenih sredstava i obratno.

„Nulta tačka“ ovog indikatora je 1 što znači da crnogorska privreda nije prezadužena.

Pri tome, teško je donijeti zaključak o „idealnoj“ strukturi pasive crnogorske privrede, odnosno koji je optimalan odnos između kapitala i obaveza. Taj odnos zavisi od mnogih internih i

eksternih faktora kao što su: raspoloživost različitih izvora finansiranja na tržištu (domaćih i stranih), njihovih cijena, likvidnost i solventnost crnogorskog bankarskog sistema, poreska politika, budžetska politika itd.

e) Dugoročne obaveze prema kapitalu

(iznos u 000 €)

Dugoročne obaveze prema kapitalu	2008	2007	2006	2005
1. Dugoročne obaveze	3.455.024	2.526.980	1.377.738	897.365
2. Kapital i rezerve	5.948.881	5.251.455	3.904.420	3.414.665
Indikator (1:2)	0,58	0,48	0,35	0,26

Dugoročne obaveze prema kapitalu su donekle inverzne u odnosu na prethodni indikator (ne uključuju ukupne obaveze). Ovaj indikator je bilansna mjera finansijske zaduženosti crnogorske privrede, odnosno finansiranja svog razvoja kroz dugoročno zaduživanje. To može imati negativan uticaj na neto profit usled porasta troškova. Njegov trend je rastući i znači da su crnogorska privredna društva finansirala svoj razvoj kroz dugoročno zaduživanje. Ovaj indikator se „veže“ za investicije u Crnoj Gori.

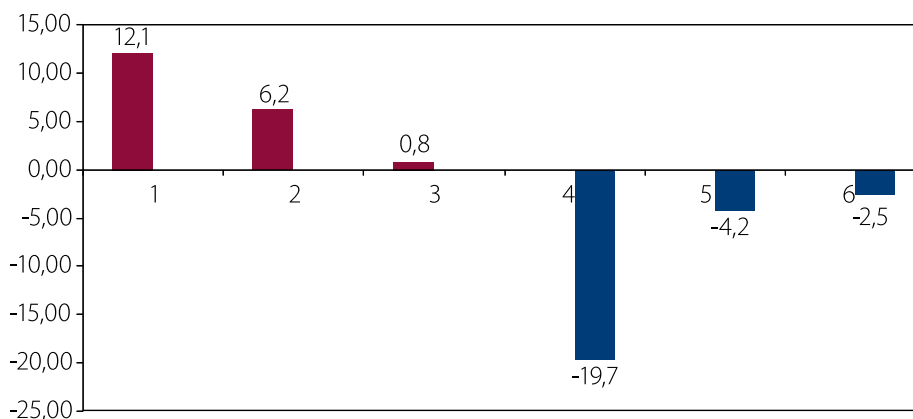
III PRIKAZ POSLOVANJA CRNOGORSKE EKONOMIJE PO SEKTORIMA U 2008. GODINI

Poslovanje crnogorske ekonomije, pored rezultata privrednih društava, obuhvata i poslovanje ostalih pravnih subjekata koji podliježu obavezi dostavljanja završnih računa: banke, berze i berzanski posrednici, ustanove i institucije, nevladine organizacije i osiguravajuće i reosiguravajuća društva. Makroagregati⁶ navedenih subjekata (profit – gubitak) za 2008. godinu dati su u sledećem tabelarnom pregledu:

(iznos u 000 €)

Red. br.	Naziv	Profit	Gubitak
1	Privredna društva	12.080	
2	Ustanove i institucije	6.180	
3	Nevladine organizacije	774	
4	Banke i finan. institucije		19.687
5	Osiguravajuća društva		4.245
6	Berze i berzanski posrednici		2.510

Grafik br. 4 - Makroagregati pravnih subjekata za 2008. godinu (iznos u mil. €)

Legenda:

1. Privredna društva
2. Ustanove i institucije
3. Nevladine organizacije
4. Banke i finan. Institucije
5. Osiguravajuća društva
6. Berze i berzanski posrednici

⁶ U prilogu ovog dokumenta nalaze se agregatni bilansi stanja i uspeha ovih sektora.

Navedeni podaci ukazuju na činjenicu da je globalna kriza i u Crnoj Gori prvo krenula iz finansijskog sektora, sobzirom da sva 3 sektora koja čine oblast finansijskog dijela privrede u 2008. godini bilježe pad. Period koji slijedi u poslovanju i razvoju crnogorske ekonomije će biti znatno pod uticajem ovih dešavanja sobzirom na spiralno djelovanje negativnih posljedica na realni i ostale segmente ekonomije.

IV ZAKLJUČAK

Kvalitet i kvantitet finansijskih izvještaja se u Crnoj Gori u kontinuitetu poboljšava i usavršava. Podaci dobijeni obradom završnih računa, vremenom, postaje kvalitetan input kako u makroekonomskim analizama tako isto i u mikroekonomskom odlučivanju.

Kvalitetne informacije na tržištu su neophodne za njegovo zdravo funkcionisanje. Na bazi tačnih informacija u izvještajima o poslovanju, kreditori i povjerioci će ulaziti u dužničko povjerilačke odnose i moći će da procjene manje rizične od rizičnih projekata, odnosno alociraju svoja sredstva efikasno, shodno riziku. Neadekvatno izvještavanje predstavlja problem za odlučivanje. Da bi se prevazišao ovaj problem, računovodstveni standardi, inkorporisani u zakonski okvir moraju pružiti povjerenje u ispravnost podataka. Odgovornost računovodja je da na pravi način izgrade kreditnu i poslovnu istoriju svojih klijenata što će im omogućiti zdravo poslovanje na tržištu ali ujedno i obrađivaču makroagregata upotrebljiv i kvalitetan rezultat obrade.

Analizom podataka dobijenih obradom završnih računa iz 2008. godine može se zaključiti da je Globalna finansijska kriza koja je započela sredinom 2007. godine u svijetu, počela davati svoj uticaj i u Crnoj Gori. Pod uticajem krize došlo je do pogoršanja niza indikatora, i pozicija kako u finansijskom tako isto i u nefinansijskom djelu privrede. Kod svih finansijskih aktera (banke, berze i berzanski posrednici, osiguravajuća društva) je zabilježen negativni finansijski rezultat dok je kod nefinansijskog sektora privrede zabilježen značajan pad profita u odnosu na 2008. godinu.

Glavna neizvjesnost koja je sada prisutna se odnosi na to koliko će biti „dubok pad“ i koliko će kriza trajati.

PRILOG

BILANSI PRAVNIH SUBJEKATA RCG

Bilans stanja - Privredna društva, iznos u €

Red. br.	Pozicija	Stanje na dan 31.12.2008.	Stanje na dan 31.12.2007.
AKTIVA			
I	STALNA IMOVINA	9.306.733.081	7.500.236.572
1	Neplaćeni upisani kapital	38.758.266	34.334.075
2	Nematerijalna imovina	635.377.969	536.596.375
3	Nekretnine, postrojenja i oprema	7.299.118.104	5.782.982.684
4	Stalna imovina namijenjena prodaji	612.323.111	576.899.724
5	Dugoročna potraživanja	234.869.136	175.904.883
6	Dugoročni finansijski plasmani	475.274.959	373.806.084
7	Odloženi porezi	11.011.536	19.712.747
II	OBRTNA IMOVINA	4.178.880.042	3.226.908.491
8	Zalihe	1.235.005.948	920.147.461
9	Potraživanja od kupaca	1.689.195.138	1.275.292.709
10	Kratkoročni finansijski plasmani	350.387.192	274.326.367
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	525.237.126	496.608.871
12	Unaprijed plaćeni troškovi	184.341.139	127.481.608
13	Obračunati nenaplaćeni prihod	121.649.812	69.645.800
14	Ostala obrtna imovina	73.063.687	63.405.675
III	UKUPNA AKTIVA	13.485.613.123	10.727.145.063
PASIVA			
IV	KAPITAL I REZERVE	5.948.880.600	5.251.455.260
15	Upisani kapital	5.211.263.916	4.637.715.852
16	Emisiona premija	15.402.612	3.957.062
17	Revalorizaciona rezerva	760.519.622	734.848.837
18	Ostale rezerve	99.384.992	60.137.662
19	Nerasporedjeni dobitak/ gubitak	-146.838.401	-192.531.384
20	Manjinski interes	9.147.859	7.327.231
V	DUGOROČNE OBAVEZE	3.455.024.113	2.526.979.862
21	Dugoročne obaveze	2.809.179.147	2.114.265.394
22	Odloženi porezi	46.980.909	56.403.493
23	Dugoročna rezervisanja	105.031.749	98.563.793
24	Ostale dugoročne obaveze	291.483.891	153.705.969
25	Odloženi prihodi	202.348.417	104.041.213
VI	KRATKOROČNE OBAVEZE	4.081.708.410	2.948.709.941
26	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	2.532.030.466	1.743.936.360
27	Kratkoročne finansijske obaveze	1.014.479.765	850.836.780
28	Tekući dio dugoročnih kredita	168.316.972	91.805.325
29	Obaveze za poreze	176.241.767	159.700.183
30	Obaveze za dividende	10.774.374	6.106.344
31	Kratkoročna rezervisanja	19.992.817	12.353.241
32	Obračunate obaveze	159.872.249	83.971.708
VII	UKUPNA PASIVA	13.485.613.123	10.727.145.063

Bilans uspjeha - Privredna društva - Metoda po prirodi troška, iznos u €

Red. br.	Pozicija	I-XII 2008.	I-XII 2007.
1.	Prihod	7.470.379.743	5.723.854.981
2.	Ostali poslovni dobici	358.704.023	276.124.094
3.	Izvršen i kapitalizovan rad od strane preduzeća za sopstvene svrhe	8.825.967	8.260.238
4.	Promjene na zalihama gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-2.174.531	-20.224.877
5.	Utrošene sirovine u toku perioda (za trgovačka preduzeća kupljena roba i potrošni materijalu toku perioda)	-5.118.636.050	-3.836.078.739
6.	Troškovi zaposlenih	-834.088.156	-631.965.411
7.	Amortizacija	-312.219.875	-246.428.211
8.	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme	-95.064.945	-68.681.879
9.	Ostali poslovni rashodi	-1.248.783.907	-899.891.183
I	PROFIT/GUBITAK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	226.942.269	304.969.013
10.	Neto finansijski trošak	-159.678.752	-64.243.624
11.	Učešće u dobiti pridruženih pravnih lica	-1.040.395	-1.664.067
12.	Porez na dobitak	-53.790.598	-35.060.579
13.	Neto dobitak/gubitak od diskontinuiranog	-352.559	-440.753
II	NETO PROFIT/GUBITAK ZA OBRAČUNSKI PERIOD	12.079.965	203.559.990

Bilans stanja- Nevladine organizacije, iznos u €

Red. br.	Pozicija	Stanje na dan 31.12.2008.	Stanje na dan 31.12.2007.
AKTIVA			
I	STALNA IMOVINA	7.885.752	8.869.696
1.	Neuplaćeni upisani kapital	0	0
2.	Nematerijalna imovina	60.616	188.114
3.	Nekretnine.postrojenja i oprema	7.626.032	8.483.316
4.	Stalna imovina namijenjena prodaji	2.170	0
5.	Dugoročna potraživanja	8.143	10.893
6.	Dugoročni finansijski plasmani	188.591	187.213
7.	Odloženi porezi	200	160
II	OBRтна IMOVINA	4.449.972	4.194.890
8.	Zalihe	74.270	87.448
9.	Kratkoročna potraživanja	1.112.215	1.254.033
10.	Kratkoročni finansijski plasmani	687.535	394.424
11.	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	2.345.524	2.266.029
12.	Unaprijed plaćeni troškovi	180.483	155.841
13.	Obračunati nenaplaćeni prihodi	26.962	27.132
14.	Ostala obrtna imovina	22.983	9.983
III	UKUPNA AKTIVA	12.335.724	13.064.586
PASIVA			
IV	KAPITAL I REZERVE	8.954.450	8.819.668
15.	Upisani kapital	7.948.053	8.169.580
16.	Revalorizaciona rezerva	618.376	665.910
17.	Ostale rezerve	-9.187	-3.588
18.	Nerasporedjeni dobitak / gubitak	397.208	-12.234
V	DUGOROČNE OBAVEZE	585.367	1.161.770
19.	Dugoročne obaveze	245.285	562.254
20.	Odloženi porezi	6.441	6.129
21.	Dugoročna rezervisanja	81	59
22.	Ostale dugoročne obaveze	69.951	59.464
23.	Odloženi prihodi	263.609	533.864
VI	KRATKOROČNE OBAVEZE	2.795.907	3.083.148
24.	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	1.616.133	1.547.284
25.	Kratkoročne finansijske obaveze	423.348	731.068
26.	Tekući dio dugoročnih kredita	3.526	0
27.	Obaveze za poreze	227.453	223.402
28.	Kratkoročna rezervisanja	310.275	313.002
29.	Obračunate obaveze	215.172	268.392
VII	UKUPNA PASIVA	12.335.724	13.064.586

Bilans uspjeha - Nevladine organizacije - Metoda po prirodi troška, iznos u €

Red. br.	Pozicija	I-XII 2008.	I-XII 2007.
1.	Prihodi u visini doznačenih sredstava	11.906.138	8.452.591
2.	Prihodi od obavljanja djelatnosti	3.920.196	3.337.071
3.	Promjene na zalihama vrijednosti sirovina, učinaka i robe	26.724	148.877
4.	Kupljena roba u toku perioda	-787.211	-532.707
5.	Kupljene sirovine u toku perioda	-978.383	-904.549
6.	Troškovi zaposlenih	-2.601.226	-2.747.814
7.	Troškovi amortizacije	-744.171	-1.091.395
8.	Umanjenje vrijednosti nekretnina. postrojenja i opreme	-56.459	-305.227
9.	Ostali poslovni rashodi	-9.867.850	-5.780.589
I	PROFIT/GUBITAK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	817.758	576.258
10.	Neto finansijski trošak	11.593	15.661
11.	Porez na dobitak	-41.683	-39.008
12.	Neto dobitak/gubitak od diskontinuir.posl.	-13.744	-13.377
II	NETO PROFIT/GUBITAK ZA OBRAČUNSKI PERIOD	773.924	539.534

Bilans stanja - Ustanove i institucije, iznos u €

Red. br.	Pozicija	Stanje na dan 31.12.2008.	Stanje na dan 31.12.2007.
AKTIVA			
I	STALNA IMOVINA	95.278.025	181.316.632
1	Nematerijalna imovina	926.580	131.002
2	Nekretnine postrojenja i oprema	9.628.069	8.125.774
3	Stalna imovina namijenjena prodaji	41.700.611	131.110.824
4	Dugoročna potraživanja	558.473	328.389
5	Dugoročni finansijski plasmani	42.459.060	41.617.311
6	Odloženi porezi	5.232	3.332
II	OBRTNA IMOVINA	30.500.144	35.148.238
7	Zalihe	5.475.392	3.955.007
8	Potraživanja od kupaca	1.850.942	1.080.513
9	Kratkoročni finansijski plasmani	18.281.811	25.697.629
10	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	3.430.295	4.027.447
11	Unaprijed plaćeni troškovi	1.144.200	83.545
12	Obračunati nenaplaćeni prihodi	134.956	140.008
13	Ostala obrtna imovina	182.548	164.089
III	UKUPNA AKTIVA	125.778.169	216.464.870
PASIVA			
IV	KAPITAL I REZERVE	115.288.214	209.933.881
14	Upisani kapital	99.129.607	199.870.660
15	Revalorizaciona rezerva	2.529.115	2.527.877
16	Ostale rezerve	709.732	750.613
17	Nerasporedjeni gubitak/ dobitak	12.919.760	6.784.731
V	DUGOROČNE OBAVEZE	2.406.381	440.402
18	Dugoročne obaveze	2.094.621	362.324
19	Odloženi porezi	25.316	16.774
20	Dugoročna rezervisanja	49.037	0
21	Ostale dugoročne obaveze	125.112	13.933
22	Odloženi prihodi	112.295	47.371
VI	KRATKOROČNE OBAVEZE	8.083.574	6.090.587
23	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	2.910.586	3.022.498
24	Kratkoročne finansijske obaveze	456.293	400.587
25	Tekući dio dugoročnih kredita	42.677	62.607
26	Obaveze za poreze	77.336	50.370
27	Kratkoročna rezervisanja	4.262.474	2.349.856
28	Obračunate obaveze	334.208	204.669
VII	UKUPNA PASIVA	125.778.169	216.464.870

Bilans uspjeha- Ustanove i institucije, iznos u €

Red.br.	Pozicija	I-XII 2008.	I-XII 2007.
1.	Prihod od članarine	1.145.388	1.150.658
2.	Prihodi od doznačenih sredstava	6.481.281	3.851.931
3.	Ostali prihodi iz redovne djelatnosti	18.599.254	12.337.433
4.	Troškovi zaposlenih	-8.631.612	-6.516.642
5.	Troškovi amortizacije	-640.362	-514.332
8.	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme	-22.884	-32.434
9.	Ostali poslovni rashodi	-12.942.970	-9.518.006
I	PROFIT/GUBITAK OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	3.988.095	758.608
10.	Neto finansijskih trošak	2.291.989	1.867.602
11.	Porez na dobitak	-98.966	-52.667
12.	Neto dobitak/gubitak od diskontinu. posl.	-836	0
II	NETO PROFIT/GUBITAK ZA OBRAČUNSKI PERIOD	6.180.282	2.573.543

Bilans stanja - Berze i berzanski posrednici, iznos u €

Red.br.	Pozicija	Stanje na dan 31.12.2008.	Stanje na dan 31.12.2007.
AKTIVA			
I	STALNA IMOVINA	3.642.015	2.886.917
1	Neuplaćeni upisani kapital	355.918	12.208
2	Nematerijalna imovina	67.826	47.276
3	Materijalna imovina	2.558.825	2.270.799
4	Dugoročni finansijski plasmani	279.784	296.512
5	Ostala dugoročna potraživanja	253.968	240.214
6	Odloženi porezi	125.694	19.908
II	OBRTNA IMOVINA	18.423.119	18.858.219
7	Zalihe	79.687	70.252
8	Potraživanja od kupaca	781.157	1.088.954
9	Sopstvene akcije	6.265.007	4.819.966
10	Kratkoročni plasmani	5.133.686	4.976.115
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	1.787.389	7.223.845
12	Unaprijed plaćeni troškovi	245.987	566.539
13	Obračunati a nenaplaćeni prihodi	76.319	783
14	Ostala obrtna imovina	4.053.887	111.765
III	UKUPNA AKTIVA	22.065.134	21.745.136
PASIVA			
IV	KAPITAL I REZERVE	11.148.419	11.872.600
15	Upisani kapital	5.224.938	2.939.104
16	Emisiona premija	0	0
17	Revalorizaciona rezerva	1.014.766	198.390
18	Ostale rezerve	337.768	297.667
19	Neraspoređeni dobitak/ gubitak	4.570.947	8.437.439
V	DUGOROČNE OBAVEZE	2.422.296	2.132.904
20	Dugoročne obaveze	2.412.314	2.118.889
21	Odloženi porezi	9.982	9.845
22	Odloženi prihodi	0	4.170
23	Ostale dugoročne obaveze	0	0
VI	KRATKOROČNE OBAVEZE	8.494.419	7.739.632
24	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	1.665.953	2.865.638
25	Kratkoročne finansijske obaveze	6.761.598	4.621.147
26	Obaveze za poreze	25.612	175.748
27	Obračunate obaveze	41.256	77.099
VII	VII UKUPNA PASIVA	22.065.134	21.745.136

Bilans uspjeha - Berze i berzanski posrednici, iznos u €

Red. br.	Pozicija	I-XII 2008.	I-XII 2007.
1.	Prihod	3.363.359	13.867.499
2.	Ostali poslovni dobiti	958.879	263.111
3.	Izvršen i kapitalizovan rad od strane preduzećaza sopstvene	0	0
4.	Promjene na zalihama gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje	-83.926	0
5.	Utrošene sirovne u toku perioda (za trgovačka preduzeća)	-919.069	-2.038.559
6.	Troškovi zaposlenih	-1.460.289	-1.604.752
7.	Amortizacija	-221.223	-147.039
8.	Ostali poslovni rashodi	-4.137.365	-5.253.580
I	PROFIT OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	-2.499.634	5.086.680
9.	Neto finansijski trošak	235.949	130.864
10.	Dobitak od pridruženih preduzeća	-227.972	-59.006
11.	Porez na dobitak	-18.648	-299.535
II	PROFIT PRIJE OPOREZIVANJA	-2.510.305	4.859.003
12.	Manjinski interesi	0	0
III	NETO PROFIT OD POSLOVNIH AKTIVNOSTI	-2.510.305	4.859.003

Bilans stanja - banke, iznos u 000€

Pozicija	Stanje na dan 31.12.2008.	Stanje na dan 31.12.2007.
AKTIVA		
1. Novcana sredstva i depoziti kod depozitnih institucija	664,376	473,271
2. Krediti	2,245,684	2,797,533
2.1. Rezervisanja za kreditne gubitke	52,218	111,928
2.2. Neto krediti	2,193,467	2,685,605
3. Finansijski derivati	n/a	0
4. Hartije od vrijednosti	17,667	19,076
5. Ostala aktiva	101,374	139,925
6. Faktoring i forfeting	n/a	0
7. Kastodi poslovi	n/a	0
8. Rezervisanja za gubitke na ostale stavke aktive	1,451	8,216
9. UKUPNO AKTIVA	2,975,433	3,309,662
PASIVA		
1. Depoziti	2,091,075	1,990,590
1.1. Depoziti po vidjenju	961,886	726,964
1.2. Oroцени depoziti	1,129,189	1,263,626
2. Kastodi poslovi	n/a	0
3. Pozajmice	536,249	908,161
4. Finansijski derivati	n/a	0
5. Ostale obaveze	111,167	131,533
6. Ukupan kapital	236,941	279,377
6.1. Kapital i rezerve	223,028	299,065
6.2. Dobitak / Gubitak (+,-) iz tekuće godine	13,912	-19,688
7. UKUPNO PASIVA	2,975,433	3,309,662

Bilans uspjeha - banke, iznos u 000 €

POZICIJA		Stanje na dan 31.12.2008	Stanje na dan 31.12.2007
PR 1.	Prihodi od kamata	245,424	142,369
	1) Depoziti	4,485	5,241
	2) Hartije od vrijednosti kupljene po ugovoru o ponovnoj prodaji	101	
	3) Krediti i lizing	232,947	131,105
	4) Hartije od vrijednosti koje se drže do dospeljeka	16	191
	5) Ostali prihodi od kamata	7,875	5,832
RA 1.	Rashodi kamata	135,336	66,883
	1) Depoziti	88,233	48,026
	2) Hartije od vrijednosti prodane po ugovoru o reupovini	4	3
	3) Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama		
	4) Ostale pozajmice - dospjele obaveze	42,592	17,534
	5) Subordinisani dugovi	2,444	493
	6) Ostali rashodi po kamata	2,062	828
I.	NETO PRIHODI/RASHODI OD KAMATA (PR.1.-RA.1.)	110,088	75,487
II.	Troškovi za gubitke	81,774	41,536
III.	NETO PRIHODI / RASHODI (I-II)	28,314	33,951
PR 2.	Prihodi od naknada	63,461	54,817
	1) Naknade po kreditima	16,506	14,002
	2) Naknade po vanbilansnim poslovima	2,940	2,274
	3) Naknade za izvršene usluge	38,354	34,242
	4) Ostale naknade	5,661	4,299
RA 2.	Rashodi od naknada	15,792	11,690
	1) Naknade po kreditima	433	356
	2) Naknade po vanbilansnim poslovima	227	32
	3) Naknade za izvršene usluge	6,943	6,079
	4) Ostale naknade	8,189	5,222
IV.	NETO PRIHODI / RASHODI OD NAKNADA (PR 2. - RA 2.)	47,669	43,127
V.	NETO PRIHODI / RASHODI OD KAMATA I NAKNADA (III+IV)	75,983	77,078
PR 3.	Ostali prihodi	4,860	17,592
	1) Prihodi iz poslovanja sa devizama (neto)	2,266	1,816
	2) Prihodi iz kursnih razlika (revalorizacija)	-2,473	705
	3) Prihodi po osnovu trgovine hartija od vrijednosti - neto dobitak/gubitak od hartija koje su raspoložive za prodaju ili se drže do dospeljeka	-1,186	3,573
	4) Ostali prihodi	6,254	11,499
RA 3.	Opsti troškovi	99,767	78,096
	1) Troškovi plata i doprinosa	48,788	37,953
	2) Troškovi poslovnog prostora i fiksne aktive	24,419	18,604
	3) Ostali troškovi	26,560	21,539
VI.	NETO PRIHODI / RASHODI PRIJE VANREDNIH STAVKI (V+ PR3 - RA3)	-18,924	16,574
PR 4.	Vanredni prihodi	1,437	73
RA 4.	Vanredni rashodi	322	259
VII.	NETO OSTALI VANREDNI PRIHODI I RASHODI (PR 4. - RA 4.)	1,115	-186
VIII.	NETO PRIHODI / RASHODI POSLIJE VANREDNIH STAVKI (VI - VII)	-17,809	16,388
RA 5.	Porezi i doprinosi iz dobitka	1,879	2,476
IX.	NETO DOBITAK / GUBITAK (VIII - RA 5.)	-19,688	13,912